

**ПРАВЕН АНАЛИЗ НА ПОЛИТИКИТЕ**  
**И ПРАКТИКИТЕ**  
**НА**  
**ТЪРГОВСКИЯ РЕГИСТЪР**  
**И ХАРМОНИЧНОСТТА НА ПРАВНАТА**  
**УРЕДБА В ОБЛАСТТА НА**  
**ТЪРГОВСКАТА РЕГИСТРАЦИЯ В**  
**БЪЛГАРИЯ**

Подготвен от екип на Адвокатско дружество „Пенков, Марков &  
 Партньори“, по възлагане на Американска търговска камара в  
 България

София, април 2009

#### ATTORNEYS AT LAW

VLADIMIR PENKOV  
 IVAN MARKOV  
 DIMITAR SLAVCHEV  
 SVETLIN ADRIANOV  
 MILENA GAIDARSKA  
 ROMAN STOYANOV  
 SVETOSLAV DIMITROV  
 LACHEZAR RAICHEV  
 DANAIL KIRILOV  
 PLAMEN ASPARUHOV  
 EMIL PEEV  
 PENKO PENKOV  
 LILIA BANAKIEVA  
 SMILENA STOILOVA  
 BILIANA MAGARDITCHIAN  
 RADOST GEORGIEVA  
 NICKOLAY KISKINOV  
 ELINA DIMOVA  
 VERA PADAREVA-YANEVA  
 ALEXANDER STEFANOV  
 DESISLAV VLADIMIROV  
 KRASYO GEORGIEV  
 OGNAN MOUTEV  
 NICKOLAY PENKOV  
 PLAMEN VALKANOV  
 EMIL MOMCHILOV  
 TODORIN PACKEROV  
 RALITSA BARASHKA  
 RADOSLAV YONDROV  
 DIANA ZULCHEVA  
 EVGENI NIKOLOV  
 DANIELA KUTSEVA  
 GERGANA IVANOVA  
 SILVIA GRIGOROVA  
 VENELIN URDEV  
 KRASSIMIRA KYORANGELOVA  
 NIKOLAY STRATEV  
 MIROSLAV HRISTOV  
 DOBRIN DOBEV  
 SVETLA DAMYANOVA  
 MAGDALENA OVCHAROVA  
 GEORGI VALKOV  
 ZLATINA ZHOZHEVA  
 ZOYA HADJIDIMOVA  
 NASKO STANEV  
 RUMEN VELICHKOV  
 SVETLIN TSONEV  
 LUYBOMIR STOYKOV

#### EXTERNAL ADVISERS

PROF. ATANAS VASSILEV  
 PROF. DONCHO HRUSANOV  
 PROF. KRASSIMIRA SREDKOVA  
 PROF. VLADIMIR PETROV  
 PROF. DARINA ZINOVIEVA  
 ANTON KARLOV

#### OFFICES IN BULGARIA

SOFIA, BOURGAS, VARNNA  
 ROUSSE, LOVETCH, DOBRICH,  
 PLEVEN, STARA ZAGORA  
 VRATZA

#### MAIN OFFICE

Bl. 22, Entr. A, Iztok Dstr.,  
 1113 Sofia, Bulgaria  
 Tel (+359 2) 971 39 35  
 Fax (+359 2) 971 11 91  
[lawyers@penkov-markov.eu](mailto:lawyers@penkov-markov.eu)  
[www.penkov-markov.eu](http://www.penkov-markov.eu)

#### PENKOV, MARKOV & PARTNERS

ATTORNEYS AT LAW Registered  
 No 18246/2007, Sofia City Court  
 LIC. PENKOV, MARKOV &  
 PARTNERS  
 Administrative and coordination support  
 Registered No 4016/90, Sofia City Court

#### UNICREDIT BULBANK AD

IBAN  
 BG78UNCR76301075618838 (BGN)  
 BG75UNCR76301465451901 (EUR)  
 BIC: UNCRBGSF  
 BG66UNCR70001505933679 (BGN)  
 BG17UNCR70001505934076 (EUR)

## ПРЕДМЕТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Този правен анализ е подготвен от екип квалифицирани адвокати от **Адвокатско дружество „Пенков, Марков & Партньори“** по възлагане на **Американската търговска камара в България**. Целта на анализа е да установи степента на хармоничност на правната уредба в областта на търговската регистрация в България, с политиките и практиките на Търговския регистър (с оглед приемане, обработване и вписване по заявленията), както и взаимодействието ѝ с останалото относимо законодателство в Република България с фокус върху Търговския закон, Гражданския процесуален кодекс, Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, Закона за счетоводството, Тарифата за държавните такси, събирани от Агенцията по вписванията и Закона за защита на личните данни.

Правният анализ е насочен също така към идентифициране на празноти и несъответствия в правната уредба с оглед повишаване на прозрачността и ефективността във функционирането на Търговския регистър.

За целите на анализа са изследвани всички релевантни разпоредби, съдържащи се в специализираната нормативна уредба, относимите разпоредби на останалите закони, както и вече натрупаната практика на длъжностните лица по вписванията при Търговския регистър към Агенцията по вписванията.

В анализа е обърнато внимание и върху въпросите на процесуалната икономия чрез единна регистрация, станалата напоследък все по-важна защита на личните данни, както и възможността едновременно да се подава повече от едно заявление.

С оглед ограниченията в обема, се наложи да структурираме анализа, както и да редактираме отделните параграфи по начин, който позволява включването на максимален брой хипотези и аспекти.

*Направените изводи и препоръки се основават на документи и информации, събрани до 24.04.2009 г. и не касаят правни или фактически действия, предприети след тази дата, ако не е изрично упоменато друго.*

### Списък на използваните съкращения и аббревиатури:

|                                                                                           |               |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| Търговски закон                                                                           | ТЗ            |
| Закон за търговския регистър                                                              | ЗТР           |
| Наредба № 1 от 14 февруари 2007 г. за водене, съхраняване и достъп до търговския регистър | Наредба за ТР |
| Търговски регистър                                                                        | ТР; Регистъра |
| Граждански процесуален кодекс                                                             | ГПК           |
| Данъчно-осигурителен процесуален кодекс                                                   | ДОПК          |
| Закон за счетоводството                                                                   | ЗСч           |
| Тарифа за държавните такси, събирани от Агенцията по вписванията                          | Тарифа        |
| Закон за защита на личните данни                                                          | ЗЗЛД          |
| Административнопроцесуален кодекс                                                         | АПК           |
| Преходни и заключителни разпоредби                                                        | ПЗР           |
| Агенция по вписванията                                                                    | Агенцията     |
| Едноличен търговец                                                                        | ЕТ            |
| Събирателно дружество                                                                     | СД            |
| Дружество с ограничена отговорност                                                        | ООД           |
| Акционерно дружество                                                                      | АД            |
| Върховен касационен съд                                                                   | ВКС           |
| Окръжен съд                                                                               | ОС            |
| Закон за задълженията и договорите                                                        | ЗЗД           |
| Единен идентификационен код                                                               | ЕИК           |

## СЪДЪРЖАНИЕ

|                                                                                                                                                                                                     |           |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>I. РЕЗЮМЕ И ПРЕПОРЪКИ.....</b>                                                                                                                                                                   | <b>5</b>  |
| <b>II. КРАТЪК ПРЕГЛЕД НА ОТНОСИМИТЕ ЗАКОНОДАТЕЛНИ</b>                                                                                                                                               |           |
| <b>РАЗПОРЕДБИ .....</b>                                                                                                                                                                             | <b>9</b>  |
| 1. Закон за търговския регистър, Наредба № 1 от 14 февруари 2007 г. за водене, съхраняване и достъп до търговския регистър и Тарифа за държавните такси, събирани от Агенцията по вписванията ..... | 9         |
| 2. Търговски закон .....                                                                                                                                                                            | 9         |
| 3. Гражданския процесуален кодекс.....                                                                                                                                                              | 11        |
| 4. Данъчно-осигурителен процесуален кодекс .....                                                                                                                                                    | 11        |
| 5. Закона за счетоводството .....                                                                                                                                                                   | 12        |
| 6. Закон за защита на личните данни .....                                                                                                                                                           | 12        |
| <b>III. ПОЛИТИКИ И ПРАКТИКИ НА ТЪРГОВСКИЯ РЕГИСТЪР .....</b>                                                                                                                                        | <b>13</b> |
| <b>IV. ПРАКТИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ И СТЕПЕН НА ХАРМОНИЗАЦИЯ</b>                                                                                                                                            | <b>16</b> |
| 1. Фирмено наименование.....                                                                                                                                                                        | 16        |
| 2. Обжалване на отказ съгласно чл. 25 ЗТР .....                                                                                                                                                     | 19        |
| 3. Предоставяне на срок за попълване на констатирани пропуски и непълноти в документацията .....                                                                                                    | 21        |
| 4. Грешки, допуснати от регистърния съд преди влизане в сила на ЗТР .....                                                                                                                           | 22        |
| 5. Представителство на търговеца пред ТР от прокурист .....                                                                                                                                         | 23        |
| 6. Заявяване на обстоятелства от трето упълномощено лице .....                                                                                                                                      | 25        |
| 7. Липса на процедура за заличаване на документи, вписани по досието на търговеца .....                                                                                                             | 25        |
| 8. Изчакването на 14-дневен срок при преобразуване .....                                                                                                                                            | 26        |
| 9. Задължителни и незадължителни полета в заявленията за вписване .....                                                                                                                             | 26        |
| 10. Служебно назначаване на производство по ликвидация за непререгистрираните в срок търговци .....                                                                                                 | 27        |
| 11. Разнопосочна практика на ТР относно вписване на ограничения във връзка с представителството на АД.....                                                                                          | 28        |
| 12. Принципът на самофинансиране като основание за възможността за намаляване на държавните такси .....                                                                                             | 28        |
| 13. Необходимост за представяне на един и същ документ повече от веднъж.....                                                                                                                        | 29        |
| 14. Неотстранени несъответствия на редица подзаконови нормативни актове със ЗТР .....                                                                                                               | 30        |
| 15. Реализиране на процесуална икономия чрез единна регистрация на търговците в ТР.....                                                                                                             | 30        |
| 16. Защитата на личните данни в светлината на уредбата на търговската регистрация.....                                                                                                              | 31        |

## **I. РЕЗЮМЕ И ПРЕПОРЪКИ**

1. Този анализ почива както върху специализираната правна уредба във връзка с търговската регистрация, така и върху всички други относими разпоредби в останалото законодателство. Той държи сметка за положителния ефект, който има въвеждането на Търговския регистър при Агенцията по вписванията върху търговския оборот и стабилността на правните отношения при осъществяването му, чрез създаване на единен регистър, облекчен достъп на държавните органи и търговците до съдържащата се в този регистър информация, прозрачността на данните за правния статут на търговците, и облекчения ред за регистрация и осъществяване на задължителните по силата на закона вписвания от страна на търговците.

В тази връзка се прави опит, на база вече натрупаната практика, като се взема предвид досегашното развитие на уредбата и практиката на функционирането на Търговския регистър, както и преодолените вече трудности и решените проблеми, да бъдат посочени все още съществуващите несъответствия и празноти в съответната правната уредба и недостатъци на прилагането ѝ.

Тук могат да се отграничат четири групи проблеми:

1.1 Първата група проблеми, са породени от непълнота в релевантната правна уредба;

1.2 При втората група правна регламентация има, но тя е недостатъчна или неподходяща с оглед на особеностите на регистърното производство, поради което се налага редакцията и доусъвършенстването ѝ;

1.3 Третата група проблеми се дължат на противоречива или незаконосъобразна практика въпреки наличието на изчерпателна и ясна правна уредба;

1.4 Последната, четвърта група проблеми са породени от необходимостта от усъвършенстване на технологията за заявяване и вписване в ТР.

Във връзка с горното могат да бъдат направени следните констатации и предложения:

2. Уредбата на фирмените наименования на търговците е недостатъчна, тъй като не съдържа регламентация на въпросите за уникалността на фирменото наименование, обхвата на проверката за наличие на права върху фирма и начина, по който се процедира при съвпадение на фирми. Това в значителна степен може да увреди интересите на фирмите. С оглед преодоляване на проблема е необходима изчерпателна и ясна законова уредба на съответните

процедури и понятия, включително като се направи връзка със Закона за марките и географските означения и водените от Патентното ведомство регистри с цел да се даде предимство на първите регистрирани.

3. Предвиденото в настоящата регламентация на производството по обжалване на откази съгласно чл. 25 ЗТР препращане към процедурата за обжалване на определенията на съдилищата (глава 21 ГПК), не може в достатъчна степен да отговори на спецификите и комплексността на регистърното производство и има за резултат съществени затруднения и противоречия в практиката. За преодоляване на посочените недостатъци е необходимо доусъвършенстване на процедурата, което най-пълноценно би било постигнато чрез обособяването на самостоятелна процедура за обжалване на отказите по ЗТР, съобразена с особеностите на търговската регистрация.

4. Липсва възможност за предоставяне на срок за попълване на констатирани пропуски и непълноти в документацията. За преодоляване на тази празнота е необходима изрична законова уредба.

5. Липсва процедура за отстраняване на грешки, допуснати от регистърния съд преди преминаването на търговския регистър към Агенцията по вписванията. За преодоляване на тази празнота отново е необходима изрична законова уредба.

6. В практиката не се допуска представителство на търговеца пред ТР от прокурист, което може да бъде преодоляно чрез мерки и инструкции вътре в рамките на администрацията на Агенцията с оглед унифициране на тълкуването и прилагането на закона в този смисъл, или, в случай че това е необходимо, чрез изрично предвиждане в закона на легитимация на прокуриста да представлява дружеството.

7. Не се допуска заявяване на обстоятелства пред ТР от името на търговеца чрез трето упълномощено лице. Това е в противоречие с принципа за представителство от пълномощник в гражданското право и може да бъде преодоляно чрез изрична уредба на такова представителство.

8. Липсва процедура за заличаване на документи, вписани по досието на търговеца. Този пропуск би могъл да бъде отстранен чрез изрична регламентация.

9. Настоящият начин на прилагане на изискването за изчакване на 14-дневен срок преди вписването на преобразуване води единствено до забавяне на процедурата, без да осигурява на третите лица допълнителна защита. За отстраняване на този недостатък е необходимо предвиждане на правила във връзка с техническото реализиране на производството, според които съответната информация да бъде достъпна в досието на дружествата, участващи в преобразуването.

10. Наличието на задължителни и незадължителни полета в заявленията, подавани в ТР представлява ненужно затруднение, за отстраняването на което е необходимо незадължителните полета да бъдат премахнати изобщо или най-малко да бъдат обозначени с оглед облекчаване на заявителите при попълването им.

11. Неподходящата уредба на служебното назначаване на производство по ликвидация за непререгистрираните в срок търговци поражда необходимостта от доусъвършенстването ѝ. Едно възможно разрешение би било да се уреди в ТЗ отделна максимално опростена процедура за прекратяване, ликвидация и заличаване на търговските дружества при условията на §5 (1) и (2) ПЗР на ЗТР.

12. Налице е разнопосочна практика на ТР относно вписване на ограничения във връзка с представителство на АД. Тя не произтича от липса или непълнота в законодателната уредба, а по-скоро от липса на унифицирано тълкуване. За преодоляването ѝ са необходими целенасочени мерки в рамките на йерархията на администрацията на Агенцията и съобразно правомощията на отделните административни органи с цел осигуряване на правилно тълкуване и прилагане на закона.

13. Уредбата на възможността за намаляване на държавните такси въз основа на принципа за самофинансиране на ТР не съдържа правила относно компетентните за реализиране на тази възможност органи и начина, по които това може или трябва да стане, поради което е спорно доколко тя може да намери приложение на практика при сега съществуващата правна уредба. За преодоляването на тези пропуски е необходимо уредбата да бъде изчерпателно доразвита.

14. Липсва механизъм за осигуряване разглеждането от едно и също длъжностно лице на едновременно подадени повече от едно заявление. Това

може да се преодолее чрез изрична регламентация. С оглед на факта, че технологията на заявяване и вписване е уредена основно на подзаконово равнище, подобно решение може да бъде предвидено в Наредбата за ТР или в съответни вътрешни правила, уреждащи воденето на ТР.

15. Все още в редица подзаконовни нормативни актове като: Правилника за прилагане на закона за чужденците в Република България, Наредба № 16 от 19.07.2000 г. за организиране и провеждане на търгове за продажба на земеделски земи от държавния поземлен фонд на притежатели на поименни компенсационни бонове, Наредба № 25 от 22.03.2006 г. за изискванията към дейността на инвестиционните дружества и договорните фондове, има несъответствия със ЗТР, които трябва да бъдат премахнати с оглед избягване на законодателните неточности, противоречията и липсата на синхронизация в терминологията.

16. Наблюдава се незаконосъобразна практика на множество административни органи, които изискват доказването на обстоятелства (удостоверение за актуално състояние), вписани в ТР, и представянето на актове, обявени в ТР, въпреки изричната забрана в ЗТР и в противоречие с принципа за облекчаване на правните субекти чрез единната търговска регистрация и поддържането на общодостъпен и изчерпателен регистър. Тази незаконосъобразност може да се преодолее чрез предвиждане на ефективни механизми за гарантиране спазването на разпоредбите на закона и чрез последователно прилагане на предвидените санкции в случай на неприлагането му.

Вземането в предвид на посочените слабости в значителна степен може да допринесе за подобряване на законодателството в полза на отделните търговци и бизнеса като цяло, като ще се отрази положително и върху инвестиционния климат.

## **II. КРАТЪК ПРЕГЛЕД НА ОТНОСИМИТЕ ЗАКОНОДАТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ**

Във връзка с настоящия анализ, следва да бъде разгледано съответствието на относимите към приемането, обработването и регистрацията на документи в Търговския регистър разпоредби от Търговския закон, Гражданския процесуален кодекс, Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, Закона за счетоводството и Закона за защита на личните данни.

### **1. Закон за търговския регистър, Наредба № 1 от 14 февруари 2007 г. за водене, съхраняване и достъп до търговския регистър и Тарифа за държавните такси, събирани от Агенцията по вписванията**

С влизането в сила на ЗТР, считано от 01.01.2008 г. уредбата на производството във връзка с търговската регистрация се съдържа в ЗТР, Наредбата за ТР и Тарифата, а процедурата по вписване, заличаване и обявяване на обстоятелства в ТР попада в компетенциите на Търговския регистър при Агенцията по вписванията към министъра на правосъдието.

### **2. Търговски закон**

2.1 Близо 100 правни норми от Търговския закон са свързани с предмета на настоящия анализ, като това са предимно императивни, материалноправни норми, регулиращи извършването на определени вписвания в Търговския регистър при Агенцията. Тези норми са разпределени в единадесет глави и обединени по материя, както следва:

2.1.1 В общата част на закона и част втора, това са нормите регулиращи статута на отделните видове търговци и вписванията, отбелязванията и заличаванията на обстоятелства относно правния им статус. В частност това са разпоредби, въвеждащи задължително вписване на седалището на дружеството и всяка промяна в това обстоятелство, на прехвърляне на предприятие, на клон на местно юридическо лице и клон на чуждестранно лице, вписването и заличаването на упълномощаването на прокурист на търговско дружество, както и действието на упълномощаването спрямо третите лица, вписването и заличаването на вписването на търговски представител, вписването на търговско дружество, на направените непарични вноски и скрити непарични вноски, на решението за възлагане и оттегляне на възлагането на управлението на дружеството, на ограничаването на представителната власт на съдружниците при СД, на приет нов съдружник, на

прехвърлянето на дружествени дялове при ООД, на определени решения на общото събрание, на представляващото дружеството лице, определянето на началната дата на давността за предявяване на иск срещу съдружник в прекратено СД, вписването и обявяването на годишните финансови отчети на дружеството; на решението за обратно изкупуване на акции от дружеството, на увеличаването или намаляването на капитала, на предимствата на акционерите при издаване на нови акции, на получаването или неполучаването на акции; вписването на издаването на облигации, на обявлението за свикване на общо събрание на облигационерите и акционерите в дружеството, взетите решения за изменение и допълнение на учредителния акт и прекратяване на дружеството, вписването и заличаването на членове от управляващите органи на дружеството.

2.1.2 В производството по преобразуване на дружества, това са нормите регулиращи вписванията на залози и запори при преобразуване на дружества, на плана и договора за преобразуване, при преобразуване с и без промяна на правната форма, на правата, които се придобиват от новоучреденото или приемащо дружество, при вливане, сливане, разделяне или отделяне, вписването на разрешение за преобразуване, на датата на преобразуването, действието на преобразуването, вписването на преобразуването с промяна на правната форма, вписвания при преобразуване чрез прехвърляне на имущество върху едноличния собственик (включително на плана за преобразуване, доклад, удостоверение за законосъобразност, самото преобразуване, заличаването на преобразуваното дружество, действието на преобразуването).

2.1.3 В производството по ликвидация, това са нормите регулиращи вписванията на ликвидатори, на поканата до кредиторите, вписвания във връзка със защитата на кредиторите, спиране и прекратяване на производството по ликвидация при откриване на производство по несъстоятелност, вписването на продължаването на прекратено дружество, вписванията относно европейски обединения по икономически интереси и европейски дружества.

2.1.4 В производството по несъстоятелност, това са нормите регулиращи вписването на откриване на производство по несъстоятелност, на съобщенията в производството, на определени съдебни актове, вписвания, определящи началото на срока за обжалване на решението за откриване на производството, вписване и заличаване на избрания синдик и надзорния орган, вписване на прекратяването на производството, на поканата за събрание за кредиторите, вписвания във връзка с определянето на приетите вземания в производството, вписвания във връзка с приемане и изпълнение на оздравителен план вписването и обжалването на решението за обявяване на дружество в несъстоятелност, включително норми съдържащи правилата за определяне на срока за предявяване на вземанията на кредиторите в

производството, постановяване на общ запор и възбрана и вписването им и вписване на прекратяване на производството.

### **3. Гражданския процесуален кодекс**

3.1 В ГПК се съдържат редица относими процесуални норми, които обхващат няколко производства:

3.1.1 Преди всичко от значение са разпоредбите от глава 21 на ГПК, които регулират процедурата по обжалване на откази, постановени от длъжностните лица по регистрацията в ТР към Агенцията.

3.1.2 Разпоредбите уреждащи производството по търговски спорове и процедурата по установяване на недопустимост или нищожност на обстоятелство, вписано в ТР.

3.1.3 Разпоредбите относно производството по изпълнение върху дял от търговско дружество.

3.1.4 На последно място, нормите от глава 49 - общи правила на Охранителното производство, регулиращи процедурата, в рамките на която съда се произнася по различни искания на съдружниците и акционерите (за назначаване или освобождаване на ликвидатори, за свикване или овластяване за свикване на общо събрание).

### **4. Данъчно-осигурителен процесуален кодекс**

Редица разпоредби от ДОПК въвеждат задължението за посочване и вписване на определени обстоятелства относно едноличните търговци и търговските дружества, в качеството им на данъчни субекти. Така например, на вписване съгласно този нормативен акт подлежи адресът за кореспонденция на данъчните субекти.

С този нормативен акт е въведено задължение за уведомяване на органите на данъчната администрация относно определени обстоятелства, в предвиден от закона срок след първоначалното вписване или вписване в ТР на прекратяване, прехвърляне или преобразуване на търговско дружество.

На следващо място, правни норми от този закон регулират и ползването от органите на данъчната администрация на ЕИК номера, предоставян при регистрацията в ТР, за целите на идентификацията на регистрираните в регистрите на данъчната администрация лица.

Свързани с предмета на анализа са и разпоредби от Кодекса, регулиращи доказването на облагаемия доход на едноличните търговци и търговските

дружества, пред данъчната администрация, реда за вписване на запор върху ценни книжа и дялове от търговски предприятия и реда за изпълнение върху дялове от търговски дружества.

## **5. Закона за счетоводството**

В Закона за счетоводството, относимите разпоредби въвеждат задължението и правилата за обявяване на годишните финансови отчети на предприятията.

## **6. Закон за защита на личните данни**

Относимите норми от ЗЗЛД, освобождават Агенцията по вписванията от задължението за регистрация като администратор на лични данни във връзка с воденето на ТР.

Уредбата, съдържаща се в ЗЗЛД има отношение към търговската регистрация и с оглед на предоставянето чрез ТР на публичен достъп до множество документи, съдържащи лични данни, чиято защита е необходимо да бъде гарантирана в достатъчна степен.

### **III. ПОЛИТИКИ И ПРАКТИКИ НА ТЪРГОВСКИЯ РЕГИСТЪР**

1. Въвеждането на новия Търговски регистър при Агенцията по вписванията от 01.01.2008 г. има голямо и безспорно положително значение за търговския оборот в България и за стабилността на обществените отношения, които възникват, развиват се и се прекратяват в рамките на този оборот.

2. Новият Търговски регистър осигури важен напредък в няколко насоки:

2.1. Осигури се унификация на регистрацията на търговците, като вписването в Регистъра замести съществуващите по-рано няколко на брой вписвания, които търговците трябваше да извършат за да започнат дейността си.

2.2. Принципно се облекчи положението на търговците с оглед задължението им за вписване, като не само се сведоха регистрациите до една – универсална такава, но се създаде и възможност извършването ѝ да стане дистанционно - по електронен път.

2.3. Централизира се базата данни на фирмените регистри, така, че всички търговци да бъдат вписвани в един и същи регистър и съответно да имат достъп до информация за всички други участници в оборота на едно място.

2.4. Създаде се едно ново ниво на прозрачност на информацията за търговците, като се осигури възможност за достъп он-лайн до всички вписани в Регистъра данни и съответните документи, обосноваващи вписването и подлежащи на публикуване.

2.5. Ускори се, макар и не веднага с въвеждането на новия Регистър, процесът на регистрация и се даде възможност на търговците по електронен път да се осведомяват за хода на този процес и за резултатите от него.

2.6. Създадох се нови, съвременни, възможности за набавяне на легитимираща информация за търговците, като не само се създаде възможност за електронно искане и получаване на удостоверения и справки за актуалното състояние на търговеца, но се въведе и на практика необорима презумпция, че вписаните в Търговския регистър данни за търговците са известни служебно на администрацията и на последната се забрани да изисква удостоверения за такива обстоятелства, ако търговецът е посочил своя Единен идентификационен код.

2.7. Не на последно място, създадох се допълнителни предпоставки за стабилност на оборота, като се въведе изискване за уникалност на наименованието на търговците на национално ниво и по този начин се изключи възможността на територията на страната да оперират търговци с едно и също фирмено наименование, макар и със седалище в различни райони на страната.

3. Разбира се, както често се случва при такива мащабни нововъведения, не липсваха и проблеми и недостатъци на новата уредба, както и на практиката по прилагането ѝ. Много от тях обаче вече са преодоляни или отстранени за краткия период от малко повече от година на действие на Търговския регистър. В това отношение не може да не се отбележи и активният ангажимент за преодоляване на проблемите на администрацията и по-специално на Министъра и министерството на правосъдието, както и волята на администрацията и на законодателя за промени, осигуряващи положителното развитие и безпроблемното опериране на регистъра. В тази връзка не може да не споменем някои от тези положителни развития:

3.1. Първоначалното шоково натрупване на заявления за пререгистрация, което надхвърляше персоналния и технически потенциал за действие на службите на Търговския регистър, и което доведе до многократно надхвърляне на всички срокове за вписване, предвидени в закона, се преодоля още в рамките на първата година. Понастоящем, макар и не винаги незабавно или в едномесечен срок, както е предвидено в закона вписванията се извършват оперативно и в кратки срокове, съответстващи на духа и целите на реформата.

3.2. Своевременно се преодоля конфликтът с разпоредбите на Закона за счетоводството, който създаваше впечатление, че търговците следва да се пререгистрат в рамките на първите шест месеца след въвеждането на новия Търговски регистър, а не в предвидения от Закона за търговския регистър 3-годишен срок.

3.3. Осигури се законова възможност търговците да могат да се позовават на вече подадените в Регистъра документи при подаване на последващи заявления, за да не се налага многократно да представят едни и същи документи, понякога трудни за набавяне или произхождащи от други органи, включително от чуждестранни такива.

3.4. Макар и не напълно, се преодоля проблемът със заявяването на обстоятелства за вписване от лица, различни от законните представители на търговците, като изрично се предвиди възможност за заявяване за вписване от упълномощени адвокати.

3.5. Бяха решени и някои въпроси на взаимодействието на дейността на Агенцията по вписванията и в частност на Търговския регистър и процесуалните действия на други органи, като например служебното вписване на съдебни актове и актове на държавни органи, както и на актове на частни съдебни изпълнители.

3.6. Изясниха се и някои въпроси на подаването на документи по електронен път и прилагането на Закона за електронния документ и електронния подпис.

4. Въпреки чувствителното подобряване на работата на Търговския регистър и отстраняването на много голяма част от констатираните при започването на неговата дейност проблеми и пропуски в правната уредба, все още остават някои не докрай регулирани въпроси, както и непълноти на уредбата или неточности при тълкуването и прилагането на съществуващата уредба, проявили се в хода на активната дейност на Търговския регистър през последните година и четири месеца, на които ще обърнем внимание в следващия раздел на този анализ, като ще се опитаме да посочим, както характерната същност на проблемите, така и възможните пътища и способности за тяхното разрешаване.

#### **IV. ПРАКТИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ И СТЕПЕН НА ХАРМОНИЗАЦИЯ**

Поради интензивността на търговския оборот и като естествена последица от активното участие на търговските субекти в стопанския живот, при уреждането на специфичната процедура по търговска регистрация ЗТР и Наредбата за ТР, като основни нормативни актове в материята, са в постоянно взаимодействие с множество и разнообразни закони. Именно затова този анализ се фокусира върху взаимодействието на производството, уредено в ЗТР и Наредбата за ТР с изброените основни нормативни актове, отчитайки факта, че правилното и ефективно функциониране на ТР се намира в пряка зависимост с пълната, ясна и непротиворечива регламентация на:

- статута и различните стадии в съществуването на търговците (в ТЗ);
- различни съдебни производства, предназначени да гарантират законосъобразното развитие на правоотношенията във връзка с регистрацията и участието на търговците в правния мир (в ГПК);
- третирането за данъчни цели на търговците като основни участници в стопанския оборот (в ДОПК);
- правилата относно изготвянето, съдържанието и обявяването в ТР на годишните финансови отчети, представляващи основен източник на информация във връзка с годишното приключване на финансовата година на търговците и съдържащи данни от съществено значение както за съдружниците и акционерите в търговските дружества, така и за третите лица, потенциални партньори на търговците (в ЗСч).

В този смисъл, единствено анализът на така посочената уредба в нейната цялост може да даде относително комплексна представа и индикации за все още съществуващите практически проблеми и несъответствия.

##### **1. Фирмено наименование**

1.1 Фирменото наименование като основен индивидуализиращ белег на търговеца има съществено значение с оглед на търговската регистрация. Правната му уредба се съдържа основно в чл. 7-чл. 11 ТЗ, както и в чл. 21 т. 7 ЗТР, чл. 35-37 ЗТР и §4 ПЗР на ЗТР. Законът изисква фирменото наименование да е уникално, тъй като съгласно чл. 21 т. 7 и чл. 35 (3) ЗТР, за да може да впише търговец, респективно да запази фирма, длъжностното лице извършва проверка дали друго лице няма права върху фирмата. В същото време, законът не съдържа конкретна дефиниция на понятието уникалност. В резултат на тази празнота в рамките на процедурата по вписване в ТР длъжностните лица са принудени по тълкувателен път да извеждат правила и

критерии за това кога между две фирми са налице достатъчно на брой и достатъчно съществени разлики, както и кои са съставните елементи на фирменото наименование. Последното има за резултат натрупването на многобройна и твърде противоречива практика както на ТР, така и на ОС, компетентни при обжалването на откази за вписване, постановени от длъжностните лица. Допълнителни затруднения произтичат и от въвеждането на принципа на националната уникалност на фирменото наименование (с влизането в сила на ЗТР), вместо изискването за уникалност на фирмата само в рамките на съответния ОС по седалището на дружеството. Принципът за национална уникалност предполага ясна и изрична уредба относно обхвата на проверката, която длъжностните лица следва да извършат при регистриране на фирма.

1.1.1 Липсата на изчерпателна уредба относно това какво следва да се третира като съставна част на фирменото наименование поставя въпроса дали правноорганизационната форма на търговеца е такава част или не. В този смисъл не е ясно допустимо ли е да бъдат регистрирани например дружество с ограничена отговорност и акционерно дружество с абсолютно идентична фирма, изхождайки от разбирането, че добавката ООД, съответно АД след фирмата ги разграничава достатъчно.

Прегледът на утвърдилата се в рамките на обжалването на откази за вписване съдебна практика показва, че тя е напълно противоречива и в посочената хипотеза е възможно да бъдат постановени противоположни решения - отказ поради наличието на права върху фирмата в полза на друго лице, така и да бъде извършено съответно вписване на идентичните фирми, които се различават единствено по правноорганизационната си форма.

1.1.2 От друга страна, практиката не е еднозначна дори и по отношение на въпроса дали са съвпадащи наименования, състоящи се от няколко идентични думи, подредени в различна последователност.

1.1.3 Алинея 7 на §4 ПЗР на ЗТР предизвиква допълнителна неяснота относно това как следва да се реализира принципът за национална уникалност. Тя предвижда, че при пререгистрация търговецът се вписва с досегашната си фирма, като първоначално предвидената в алинея 6 от §4 ПЗР на ЗТР възможност Агенцията, в случай на съвпадение на фирмите на няколко търговци, служебно да извършва модификация на фирмите с оглед гарантиране на тяхната уникалност отпада. По този начин е отпаднал механизмът за отстраняване на съществуващите съвпадения в национален мащаб, без да бъде заменен с друг.

1.1.4 Друга празнота в уредбата, водеща до противоречие в практиката, е свързана с обхвата на проверката за уникалност. Съгласно чл. 21 т. 7 ЗТР длъжностното лице по регистрацията извършва проверка дали друго лице няма права върху фирмата, заявена за първоначално вписване или пререгистрация и дали тя отговаря на изискванията на ТЗ. Това правило

изчерпва относимата уредба във връзка с проверката, като оставя отворен въпроса в кои регистри следва да се извърши тя.

В опита си да преодолеят тази празнота някои длъжностни лица и съдии (напр. Реш. на ОС-Варна по т.д. № 753/2008 г.) приемат, че при съвпадение на наименованията приоритет следва да имат търговците първи по време на заявяване в ТР, а не тези, които вече са вписани със същото наименование в регистрите, водени до 01.01.2008 г. от съответните ОС.

Същевременно подобно становище не отчита факта, че продължително време преди създаването на ТР, а след въвеждането му и успоредно с него (в рамките на 3-годишния период за пререгистрация), съществуват и други регистри, съдържащи информация относно търговските дружества (в този смисъл напр. Реш. на ОС-Бургас по гр.д. № 279/2008 г.). Действително, регистрите на ОС не са обединени, поради което не предоставят възможност за извършване на надлежна справка за съвпадение. От друга страна обаче, отменената с влизане в сила на ЗТР уредба създаваше за търговците задължение за регистрация в Регистър БУЛСТАТ, поради което следва да се приеме, че информацията в него е точна и пълна и по този начин той осигурява възможност за обща проверка на регистрираните фирми. Последното схващане е основание за редица откази за вписване на търговец с фирма, върху която според регистър БУЛСТАТ друго лице има права.

В допълнение, съгласно §3 (1) ПЗР на ЗТР, ОС са длъжни да предадат на Агенцията данни за вписаните в търговските регистри и регистрите на кооперациите търговци включително и относно запазените фирми. Това задължение на ОС в още по-голяма степен поставя извън съмнение необходимостта, при извършване на проверка за наличието на права върху фирма, длъжностните лица да не се ограничават единствено до фирмени наименования, вече регистрирани или запазени в ТР, а да осъществят всеобхватна проверка в достъпните им данни и регистри и тази проверка да се превърне в единна практика.

1.2 Настоящата регламентация на фирменото наименование създава предпоставки за разнопосочно тълкуване, не дава подходящи механизми за гарантиране на принципа за национална уникалност на фирмата, води до риск на вече регистрирани по стария ред в регистрите при ОС фирми да бъде отнето наименованието тъй като е възможно нови фирми да бъдат регистрирани в ТР със същото наименование. Това на свой ред създава и предпоставки за злоупотреби, изразяващи се в опити да бъдат регистрирани или пререгистрирани дружества с наименования, ползващи се с определена известност, с цел от това да бъдат извлечени ползи, а на добросъвестни търговци, които вече са били регистрирани по отменения ред и са придобили популярност, осъществявайки дейност под определена фирма, да бъде отнета възможността да се ползват от нея занапред.

1.3 Тази празнота в правната уредба може да бъде преодоляна единствено с изрична детайлна регламентация, която да е достатъчно ясна и недвусмислена с оглед изключване на всякаква възможност за противоречиво тълкуване от различните компетентни органи. Уредбата следва да включва дефиниция на понятията идентичност, уникалност, наличие на достатъчно разлики, съставни елементи на фирмата, както и ясно да регламентира обхвата на проверката за наличие на права върху фирма, като бъде съобразена и със Закона за марките и географските означения и водените от Патентното ведомство регистри с цел да се гарантира предимство на първите регистрирани.

## **2. Обжалване на отказ съгласно чл. 25 ЗТР**

2.1 Съгласно чл. 25 ЗТР отказите за вписване подлежат на обжалване пред ОС по седалището на търговеца. Във връзка с реда на обжалване и правомощията на съда чл. 25 (4) ЗТР отправя към глава двадесет и първа на ГПК – „Обжалване на определенията“. Това препращане поражда някои сериозни неясноти, произтичащи от различната същност на двете производства. Съдебните определения в гражданския процес, както и частните жалби срещу тях са свързани с произнасяне на съда по въпроси, които не са по съществото на делото. За разлика от съдебното определение, с отказа да извърши вписване, заличаване или обявяване длъжностното лице се произнася по съществото на заявлението. Ето защо препращането към ГПК оставя открит въпроса за характера на производството по обжалването, за пределите на проверката на съда и за правомощията му във връзка с проверката.

2.1.1 В случай, че съдът действа като контролно-отменителна инстанция проверката му би следвало да се съсредоточи върху законосъобразността на обжалвания отказ само въз основа на доказателствата, представени пред Агенцията със заявлението за вписване. Съгласно чл. 278 (2) ГПК обаче, ако отмени обжалваното определение (в случая отказ), съдът сам решава въпроса по жалбата, като може да събира и доказателства, ако прецени това за необходимо. Възможността в производството по обжалването съдът да събира допълнителни доказателства (документи), извън тези въз основа на които Агенцията е постановила отказа е неуместна и води до известно обезсмисляне на работата на длъжностното лице, което при представените му документи не е имало друга възможност, освен да постанови мотивиран отказ.

Освен това, въпреки наличието на възможност при настоящата уредба съдът да се произнесе и въз основа на допълнително представени доказателства, няма изрична регламентация относно подлежащата на вписване в ТР информация. Предвид липсата на задължение за вписване в ТР на новопредставените доказателства, въз основа на които се е произнесъл съдът,

ако бъде вписано единствено съдебното решение, това би довело до непълнота на информацията в електронната база данни на ТР.

2.1.2 По-нататък, макар да урежда обжалването на акт на долустоящия съд, производството по обжалване на определенията, като част от общото исково производство безспорно е двустранно, а страни по него са ищецът и ответникът – страни по исковото производство. При обжалването на отказ на длъжностното лице по вписванията страна в производството е жалбоподателят, но качеството на страна не е безсъмнено за Агенцията по вписванията, която е автор на обжалвания акт. В тази връзка и с оглед разпоредбата на (5) на чл. 25 ЗТР, според която при отмяна на отказа съдът постановява решение, с което дава задължителни указания на Агенцията да извърши исканото вписване, заличаване или обявяване, законът не урежда достатъчно ясно процесуалната легитимация на Агенцията да обжалва решението на ОС, когато с него се отменя отказ на длъжностно лице по вписванията. Редно би било Агенцията да бъде легитимирана да обжалва съдебното решение най-малко в частта относно разноските, които в някои случаи не би следвало да бъдат в нейна тежест с оглед на факта, че както беше посочено в 2.1.1, множество от обжалваните откази се дължат на пропуски при представянето на задължително необходими документи (напр. Реш. № 580 на ОС-София по гр.д. № 660/2008 г.), хипотеза, в която постановяването на отказ е единствената възможност на длъжностното лице.

2.1.3 С оглед разпоредбите на:

- чл. 275 ГПК относно сроковете за обжалване, които не намират приложение при наличието на чл. 25 ЗТР, който като специален закон предвижда в (1) изричен срок;

- на чл. 276 ГПК, уреждащ отговор на частната жалба, който също практически не намира приложение във връзка с обжалването по ЗТР, тъй като при положение че жалбата съгласно чл. 25 (2) ЗТР се подава чрез Агенцията, последната би могла при необходимост да даде своите коментари. Освен това изпращането на препис от частната жалба за отговор е насочено към насрещната страна в исковото производство, а не към долустоящия съд, чието определение се обжалва;

- на чл. 278 (3) ГПК относно задължителността на определението за „долустоящия съд”,

буквалното препращане към производството по глава 21 ГПК, така както е формулирано в чл. 25 (4) ЗТР е неуместно и води до резултати, неадекватни за производството по обжалване на откази.

2.2 С цел преодоляване на така посочените проблеми, би могло да се разсъждава и в посока отнасяне на процедурата по обжалване на отказите на длъжностните лица по вписванията по реда на АПК, доколкото актовете на

длъжностните лица представляват по същността си индивидуални административни актове. Подобно разрешение обаче повдига въпроса за съществуването на регистърното производство, по който в теорията няма единно мнение, а анализът на този въпрос би изисквал много повече време и обем на изследването и самостоятелни разсъждения в тази насока и не може да бъде обхванато от настоящия анализ.

С оглед спецификата на производството по вписване, заличаване и обявяване в ТР преодоляването на посочените проблеми би било постигнато най-пълноценно чрез обособяване и уреждане на самостоятелна процедура за обжалване на откази в ЗТР. За неуредените в тази процедура случаи правилата на ГПК биха могли да намират съответно приложение, като при това е необходимо достатъчно ясно да бъде предвидено, че при обжалване на откази на длъжностните лица по вписванията съдът се произнася само въз основа на доказателствата, представени пред Агенцията към заявлението, по което е постановен отказ.

### **3. Предоставяне на срок за попълване на констатиран пропуск и непълноти в документацията**

3.1 Настоящата уредба на проверката и процедурата при заявление за вписване, заличаване и обявяване в чл. 21-24 ЗТР не предвижда възможността за предоставяне на срок за попълване на констатиран от длъжностното лице по вписванията пропуск и непълноти в представената със заявлението документация. Следователно, ако бъдат установени такива пропуски, длъжностното лице може единствено да постанови мотивиран отказ. В този случай алтернативите пред търговеца са две.

3.1.1 Търговецът може да подаде ново заявление, към което да приложи пропуснатите документи и да отстрани допуснатите пропуски, а относно първоначално представените документи да препрати към преписката, по която му е постановен отказ. В този случай търговецът ще дължи повторно заплащане на същата държавна такса. Следва да се отбележи, че при заявление за първоначално вписване тази такса може да бъде в размер между 35 лв. за регистрация на ЕТ и 1700 лв. за регистрация на консорциум или холдинг. Като се има предвид, че е възможно документът, чието неприлагане при първоначалното заявление е основание за отказ, да е например документ за внесена държавна такса или отказът да е постановен на друго чисто формално основание, спорно е доколко е обосновано повторното внасяне на подобни значителни по размер такси.

3.1.2 При втората алтернатива, изхождайки от схващането, че в производството по обжалване на отказ (по глава 21 ГПК) съдът може да основава решението си и на допълнително представени доказателства (документи), търговецът може да обжалва отказа пред компетентния съд като

Report Final  
bg906

допълнително приложи пропуснатите документи и отстрани допуснатите пропуски (Реш. № 580 на ОС-София по гр.д. № 660/2008 г.). При този вариант търговецът би избегнал повторното плащане на държавна такса към Агенцията, като дори би създал хипотетичната вероятност, ако отказът бъде отменен, разноските по делото да бъдат присъдени в негова полза. Едновременно с това обаче, желаното от него вписване би било поставено в зависимост от един съдебен процес, чиято продължителност, с оглед на натовареността на гражданските съдилища, и краен резултат, с оглед на нееднозначната практика, могат да се окажат непредвидими.

3.2 Посочените възможности за действие водят до прекомерно оскъпяване за търговеца на процедурата по регистрация, до повторно разглеждане от друго длъжностно лице по вписванията на цялата преписка заедно с постановления отказ, до ненужно ангажиране на съдебната система, генериране на излишни разходи свързани с производството по разглеждане на жалбата срещу отказа и проточване на съответното вписване във времето.

3.3 Този пропуск в законодателната уредба и посочените неприемливи последици могат да бъдат преодоляни чрез предвиждане на възможност преди постановяване на отказ на търговеца да бъде предоставен срок, като му бъдат дадени указания за попълване на констатираните пропуски и непълноти в документацията. С оглед процесуална икономия уместно би било и предвиждането на механизъм, според който след съответното попълване на документацията, преписката отново да се разпределя при същото длъжностно лице, постановило отказа.

#### **4. Грешки, допуснати от регистърния съд преди влизане в сила на ЗТР**

4.1 Следваща непълнота в законодателната уредба се наблюдава в рамките на процедурата по пререгистрация на търговците. На практика съществува възможност регистърният съд, извършил вписване на търговец по реда, действащ до влизане в сила на ЗТР, да е допуснал грешка при отразяването на подлежаща на вписване информация относно търговеца (сгрешен предмет на дейност, фирмено наименование, адрес на управление и други), чието отстраняване по една или друга причина да не е било поискано от търговеца по време на действието на стария режим. Едновременно с това от 01.01.2008 г. извършването на промени по фирмените дела на търговците, в това число и отстраняването на очевидна фактическа грешка, вече не попада в компетентността на съдилищата, а след издаването на удостоверение по §4 ПЗР на ЗТР съответният ОС пристъпва към архивиране на фирменото дело, като за да бъде извършена каквато и да било промяна по делото на търговеца

е необходимо той да бъде пререгистриран. В горната хипотеза, при опит за извършване на пререгистрация, най-често се получава разминаване между информацията, отразена в специалното удостоверение на основание §4 ПЗР на ЗТР и информацията, попълнена от търговеца в заявлението за пререгистрация и това разминаване става основание за постановяване на отказ за вписване. Липсата на уреден механизъм, по който ситуацията да бъде преодоляна, води до единствената възможност в заявлението за пререгистрация търговецът да заяви грешните данни, така както те фигурират в удостоверението, издадено от съда, да бъде пререгистриран с тези грешни данни и впоследствие с ново заявление, а вероятно и с прилагане на съответни документи за взето решение в този смисъл, да заяви за вписване верните обстоятелства.

4.2 Горният подход би довел както до ненужен документооборот и натоварване на Агенцията, така и до излишни разходи за засегнатите търговци.

4.3 Посоченият в т. 1 сценарий би могъл да бъде преодолян като се допусне прилагане заедно с необходимите за пререгистрация документи на молба от търговеца, в която да бъде обяснена фактичестката обстановка и причината за различието в заявените обстоятелства и съответно да бъде поискано отстраняването на допуснатата от съда грешка или неточност. Наистина разрешение, при което Агенцията поправя съдебни решения би било некоректно от правна гледна точка, тъй като не е допустимо административен орган, да поправя акт на съдебната власт. В конкретния случай обаче, няма да бъдат поправяни съдебни решения, а отразените в регистъра данни, т.е. съдържанието на регистъра, който вече е предоставен изцяло в компетенциите на Агенцията. Поради това, с оглед на защита на правния мир и стабилността на оборота и преодоляване на практически възникналия проблем възможно разрешение би било предвиждането на възможност при подобна хипотеза Агенцията да извършва поправка на допуснатата грешка. За целта е необходимо на Агенцията да се гарантира, че своевременно ще разполага с необходимото фирмено дело в неговата цялост, за да може обосновано да се произнесе по искането и да извърши съответно вписване.

## **5. Представителство на търговеца пред ТР от прокурист**

5.1 ТЗ в чл. 21 и следв. урежда фигурата на прокуриста като пълномощник на търговеца, който по силата на закона има право да извършва всички действия и сделки, свързани с упражняване на търговското занятие. Така правомощията на прокуриста произтичат от закона.

С оглед на характеристиките на фигурата на прокуриста, на неговите представителни правомощия и най-вече на факта, че прокуристът по силата на представителната си власт, произтичаща от прокурата и без необходимост от допълнително упълномощаване, има право да се явява като процесуален представител на търговеца в гражданския процес, необяснима остава утвърдилата се практика на Агенцията да отказва вписване, заличаване или обявяване въз основа на заявление, подписано от лице, регистрирано като прокурист на даден търговец с аргумент, че заявлението изхожда от нелегитимирано лице.

5.1.1 Както и ВКС изтъква в свое определение № 173 по гр.д. №134/2000 г. обемът на представителната власт на прокуриста е определен от закона и от момента на вписването на прокурата в ТР представителството е противопоставимо на трети лица именно в този обем, като в представителната власт на прокуриста се включва и правото му да упълномощава адвокат с оглед процесуално представителство на търговеца. По аргумент на по-силното основание, за да упълномощава трето лице – адвокат, да представлява процесуално търговеца пред съд, прокуристът следва сам да разполага с това правомощие. Нещо повече, съгласно ТЗ съществуват лимитирани възможности за ограничаване на правомощията на прокуриста (чл. 22 (1) изр.1 ТЗ).

5.1.2 По-нататък, анализът на уредбата относно вписването на управителя/изпълнителния директор, разполагащ с неограничени правомощия за представителство на дружеството и прокуриста показва почти сходна процедура и изисквания. Назначаването на управителя/изпълнителния директор, също както и упълномощаването на прокуриста, следва да бъдат заявени за вписване в ТР. При вписването както на управителя, така и на прокуриста в ТР се представя образец от подписа на съответното лице. И управителят и прокуристът придобиват това свое качество от момента на вписването им в ТР по досието на търговеца, а ограничаването на представителната им власт е непротивопоставимо по отношение на трети лица. На практика най-съществената разлика между правомощията на управителя и прокуриста е фактът, че изборът, назначаването и освобождаването на управителя/изпълнителния директор е изключително правомощие на общото събрание на съдружниците или акционерите, докато при предвидена в учредителния акт или устава на дружеството възможност за назначаване на прокурист и в случай че това правомощие не е изрично предоставено на съответното общо събрание управителят е компетентен да избира, назначава и освобождава прокуриста. Всички тези изисквания в максимална степен доближават прокуриста до управителя и създават достатъчно гаранции за неговата легитимация да представлява дружеството с оглед търговската регистрация.

5.2 Несъответствието между уредбата на прокурата в ТЗ и практиката при функционирането на ТР, която застъпва схващането за липсата на представителни правомощия на прокуриста за осъществяване на действия от името на търговеца пред ТР, следва да бъде преодоляна или чрез преосмисляне и унифициране на практиката на длъжностните лица по вписванията в посока признаване на това правомощие на прокуриста, или, в случай че такова изменение е необходимо, чрез предвиждането на изричен текст в закона във връзка с представителството на търговеца пред ТР от прокурист.

## **6. Заявяване на обстоятелства от трето упълномощено лице**

След като беше преуреден първоначалният режим на ЗТР, според който вписване, заличаване и обявяване следваше да се заявява от търговеца лично или от негово име чрез лице или лица, които го представляват по закон, като се предвиди възможността заявител да бъде и адвокат с изрично писмено пълномощно, необходимо е да се регламентира и възможността заявител да бъде трето лице, упълномощено с изрично нотариално заверено пълномощно с оглед на конкретното обстоятелство. Изискването търговецът, респективно неговият законов представител, да заяви пред нотариус волята си да бъде представляван пред Агенцията от конкретно лице и така заявената воля да бъде удостоверена чрез нотариална заверка на подписа му върху пълномощното гарантира в достатъчна степен търговците срещу опасността по партията им в ТР, без тяхно знание и предварително надлежно одобрение, да бъдат извършени промени. Подобно изменение би довело до либерализиране и облекчаване на режима и би привело уредбата в ЗТР в съответствие с общите принципи относно представителството в гражданското и процесуалното право (чл. 36 и следв. ЗЗД), според което действия чрез пълномощник са възможни пред всички държавни институции с изключение единствено на много специфични производства, като например сключването на брак и припознаването.

## **7. Липса на процедура за заличаване на документи, вписани по досието на търговеца**

Документите, приложени към заявление за вписване, заличаване или обявяване на обстоятелства в ТР, се вписват в публичния електронен регистър на ТР към досието на търговеца. Подобни документи са достъпни в партията на търговеца, в полето „Досие“, под номера на съответната преписка. ЗТР обаче не предвижда процедура, според която да бъде поискано заличаването на документ веднъж обявен по този начин. Същевременно, подобни

документи е възможно да са представени по погрешка, да съдържат лични данни, чието разгласяване не се желае от лицето, за което се отнасят, а прилагането на съответния документ или на част от него да не се изисква задължително от закона.

Действително, чл. 13 (9) ЗТР урежда презумпцията, че когато в заявлението и в приложените към него документи са посочени лични данни, които не се изискват по закон, предоставилото ги лице е изразило съгласието си както за тяхното обработване от Агенцията, така и за предоставянето на публичен достъп до тях. С оглед гарантиране на значими права на гражданите и в частност на защитата на личните данни и доколкото това не би противоречало на императивни правила на закона, следва да се обмисли възможността за уреждане на процедура, според която подобни документи да могат впоследствие да бъдат заличавани от досието на търговеца или поне от тях да бъде заличавана конкретно посочена информация, съдържаща лични данни.

## **8. Изчакването на 14-дневен срок при преобразуване**

Във връзка с уредбата на вписването в ТР на преобразуване на търговски дружества (чл.263в (1) ТЗ относно вливане и сливане, чл.263г (1) ТЗ относно разделяне и отделяне и чл.264ж (1) ТЗ относно промяна на правната форма) ТЗ предвижда, че съответното преобразуване се вписва в ТР не по-рано от 14 дни след заявяването му. Логично би било подобна информация да бъде достъпна в електронното досие на преобразуващите се дружества в ТР. На практика обаче, тази информация фигурира в електронния регистър на ТР в графата „Документи без партида” и критерий за търсене „Изчаква 14-дневен срок”, което я прави изключително трудно достъпна и единственият начин да бъде открита е целенасочено да бъде търсена в списъка от търговци със този статут за конкретен период от време.

В действителност, по този начин се постига единствено забавяне на преобразуването на търговеца. Дори и да се приеме, че този срок е уреден с оглед предоставяне на допълнителна възможност за защита на трети лица, чиито интереси биха могли да бъдат накърнени от преобразуването чрез обявяване на изчерпателна информация за предстоящото преобразуване по публично достъпен начин, настоящата му практическа реализация го обезсмисля. В тази връзка е необходимо съответната информация да се направи достъпна в досието на дружествата, участващи в преобразуването.

## **9. Задължителни и незадължителни полета в заявленията за вписване**

С оглед на регламентацията в Наредбата за ТР относно попълване на заявления до Агенцията, предвиждаща съществуването във формулярите на полета, чието попълване е задължително и на такива, които могат да бъдат оставени непопълнени, излишно затруднение представлява необходимостта при всяко попълване на заявление да се прави справка в Наредбата за ТР относно задължително изискуемата информация. Щом има полета, които не са задължителни, те изобщо би следвало да отпаднат от заявленията. Дори подобна информация да служи за събиране на някаква база от данни, с оглед на факта, че попълването им е предоставено на волята на заявителя, тя би била изначално съмнителна по отношение на своята изчерпателност. Ако подобно разрешение не бъде възприето, най-малко би било уместно задължителните за попълване и факултативните полета в заявленията да бъдат маркирани по съответен начин, за да бъдат улеснени заявителите.

#### **10. Служебно назначаване на производство по ликвидация за непререгистрираните в срок търговци**

10.1.1 При настоящата уредба, предвидена в §5 (1) и (2) от ПЗР на ЗТР, в случай че търговец не се пререгистрира по собствена инициатива в предвидения тригодишен срок от влизане в сила на ЗТР, Агенцията следва, въз основа на служебно издадено удостоверение от регистърния съд, да впише в ТР такъв търговец и прекратяването на дейността му, като инициира производство по ликвидация, назначи ликвидатор и определи възнаграждението му. Подобно разрешение на закона до известна степен е обяснимо с оглед на желанието на законодателя да отграничи неактивните търговци и да ги заличи от регистъра като по този начин го облекчи. Предвид процедурата по прекратяване на търговски дружества по ТЗ обаче, която предвижда провеждането на ликвидация на дружеството преди окончателното му заличаване, реализирането на това задължение на Агенцията би имало за резултат провеждането на многобройни производства по ликвидация, свързани с назначаване от Агенцията на ликвидатори, проучване и разпределяне на имуществото на съответните дружества и допълнителни разноски за възнаграждение на ликвидаторите.

10.1.2 Освен това, в случай че по една или друга причина част от непререгистрираните търговци, не осъществяват активна дейност и не планират да използват дружеството си, вероятно те дори биха били допълнително мотивирани от възможността за служебна процедура по прекратяването им съгласно настоящата уредба, при което биха си спестили усилията, свързани с производството по ликвидация.

10.1.3 Поради посочените причини подобно разрешение би довело до прекомерно, излишно натоварване на държавния апарат, както и да ангажиране на публични средства, които въпреки разпоредбата на §5 (4) от

ПЗР на ЗТР, е възможно да не могат да бъдат възстановени в пълен размер от търговеца.

10.2 Удължаването на срока за пререгистрация не би представлявало ефективно и пълноценно разрешение на проблема, тъй като или би отложило същия резултат за по-късен момент, или още по-лошо, би опорочило напълно търсения с подобен срок краен ефект на окончателно преминаване от старата към новата уредба на регистрацията.

10.3 Възможно разрешение би могло да се търси в уреждането в ТЗ на отделна максимално опростена процедура за прекратяване, ликвидация и заличаване на търговските дружества при хипотезата на §5 (1) и (2) ПЗР на ЗТР, като по този начин едновременно да се запазят принципните разрешения на ТЗ и да се избегнат посочените по-горе негативни последици.

## **11. Разнопосочна практика на ТР относно вписване на ограничения във връзка с представителството на АД**

11.1 Анализът на практиката на ТР във връзка с вписване на различни ограничения на представителната власт на съвета на директорите и на управителния съвет на АД показва, че тя е доста противоречива. Предвиждането на подобни ограничения в устава въз основа на разпоредбата на чл. 235 (1) ТЗ е често срещан подход при множество акционерни дружества и е безспорно допустимо. При заявяване на такива ограничения за вписване в ТР обаче, в немалко случаи, длъжностните лица постановяват отказ за вписване на основание чл. 235 (4) ТЗ, според която ограниченията в представителната власт нямат действие по отношение на трети лица и следователно, подобно обстоятелство не подлежи на вписване в ТР.

11.2 Несъмнено, при наличието на изричното правило на чл. 235 (4) ТЗ, такива ограничения биха имали действие единствено във вътрешните отношения на дружеството с лицата, които го представляват. Това обаче не може да бъде основание за отказ подобна информация да бъде вписана в ТР, тъй като вписването ѝ не противоречи на ТЗ, а самият факт на вписването ѝ не би могъл да създаде противопоставимост на ограничението спрямо трети лица. В допълнение, практиката е твърде разнопосочна, тъй като ограничения на представителството в най-различни варианти са вписани в ТР по партидата на множество дружества.

11.3 Конкретното противоречие не се дължи на непълнота или липса на яснота в законовата уредба, а е резултат на неправилното ѝ тълкуване. С оглед преодоляването му е необходимо да се предприемат мерки за уеднаквяване на тълкуването и прилагането на закона.

## **12. Принципът на самофинансиране като основание за възможността за намаляване на държавните такси**

12.1 Държавните такси, дължими към Агенцията по вписванията и в частност свързани с функционирането на ТР, се уредени въз основа на чл. 12 ЗТР, в тарифа, одобрена от Министерския съвет. С оглед провеждане на принципа на самофинансиране, ЗТР в чл. 38 (4) предвижда възможност при превишаване на приходите от такси над разходите за финансиране на дейностите по водене и съхраняване на ТР да бъде извършено намаляване на размера на таксите за следващата финансова година. Тълкуването на разпоредбата, води до извода, че подобно намаляване е предвидено като възможност, а не като задължение. Освен това, законът не предвижда нито задължение за ежегодно изготвяне на анализ и отчет с оглед оценка на приходите и разходите във връзка с ТР, нито предвижда чия е отговорността да извършва подобен контрол и да прави предложение за съответни изменения в Тарифата. Още повече, че отчитането на приходите и разходите на ТР се извършва от Агенцията, а Тарифата се приема с постановление на Министерския съвет. При това положение, дори Агенцията да установи факта на превишаване, тя не може да измени Тарифата, тъй като това не е в правомощията ѝ.

12.2 С оглед на спецификата на първите 3 години, в които се извършва пререгистрация, свързана с значително по-голямо натоварване на ТР в началото и вероятно в края на периода, а и на първоначалната уредба в ЗСч, въз основа на която в началото на действие на ТР имаше огромно натоварване с търговци, искащи да се пререгистрират, за да могат след това да се съобразят със сроковете за задължително обявяване на годишните си финансови отчети, анализът на първата година в рамките на този срок не би могъл да даде адекватна и достоверна информация, а е необходим достатъчно дълъг период на натрупване на данни, които да послужат като база за анализ и статистически изводи.

## **13. Необходимост за представяне на един и същ документ повече от веднъж**

13.1 Към момента няма изрична уредба, която да урежда процедурата по разглеждане на повече от едно заявления свързани по между си и подадени от един заявител. Така, към момента, в случай че един заявител заявява с повече от едно заявления дадени обстоятелствата или обявява определени актове, приети с едно решение или свързани по друг начин по между си, той е задължен да представи едни и същи документи няколко пъти, като приложения към всяко отделно заявление.

13.2. В заявленията до ТР действително е предвидена възможност, заявителят посочвайки веднъж представени с предходно заявление документи и номера на това предходното заявление, с което те са подадени, да поиска да се ползва от тях. Проблемът произтича от това, че за да бъде използвана тази възможност трябва да бъде посочен номерът на предходното заявление, с което вече са представени същите документи, но заявлението получава номер, едва след като то бъде разпределено на длъжностно лице. Ето защо към момента на подаването на едно заявление в ТР то все още няма номер и заявителят няма как да посочи номер, за да се позове на вече заявените документи.

13.3. Този проблем не съществува когато с ново заявление се представят документи във връзка с направен отказ за вписване на дадено обстоятелство или обявяване на акт. Разпоредбата на чл. 26, ал. 2 от ЗТР, регулираща тези случаи е ясна и подпомага заявителя, като му позволява да посочи вида на веднъж представените документи и номера на предходното заявление, с което те са подадени, тъй като в този случай предходното заявление вече има обявен номер.

13.4. Понастоящем деловодителите, които приемат документите, неформално за да осигурят правилното им разглеждане, поставят заедно в една папка отделните заявления и приложенията към тях и ги представят за разглеждане на едно длъжностно лице. В тази връзка е необходимо регламентиране на задължение едновременно подадени заявления по партидата на един и същ търговец да се разглеждат обединено от едно и също длъжностно лице.

#### **14. Неотстранени несъответствия на редица подзаконовни нормативни актове със ЗТР**

В редица подзаконовни нормативни актове, като например Правилникът за прилагане на закона за чужденците в Република България (чл. 15, ал. 1, т. 1), Наредба № 16 от 19.07.2000 г. за организиране и провеждане на търгове за продажба на земеделски земи от държавния поземлен фонд на притежатели на поименни компенсационни бонове (чл. 27), Наредба № 25 от 22.03.2006 г. за изискванията към дейността на инвестиционните дружества и договорните фондове (чл. 18) и др. са останали непроменени нормите, с които се въвежда изискване за търговците да представят съдебно решение за вписване в ТР или

удостоверение за актуално състояние, макар че вместо тях към момента ТР към Агенцията издава удостоверение за регистрация.

### **15. Реализиране на процесуална икономия чрез единна регистрация на търговците в ТР**

15.1 Изключително полезно е въвеждането на ЕИК, предоставян на търговците при регистрирането им в ТР, доколкото чрез него се реализира процесуална икономия, като отпада необходимостта от последваща регистрация в други регистри, включително и водения до влизането в сила на ЗТР данъчен регистър.

15.2 С оглед на уредбата съгласно ДОПК, която предвижда автоматична регистрация на търговските дружества и за данъчни цели с вписването им в ТР, след датата на влизане в сила на ЗТР, регистрацията която преди включваше едно допълнителна стъпка – вписване в съда по седалището на търговеца и последваща регистрация в Регистър БУЛСТАТ, е облекчена максимално, тъй като данъчните органи използват предоставяния от ТР ЕИК номер, като идентификатор за данъчни цели вместо необходимата до този момент „данъчна регистрация”.

15.3 Настоящата уредба е правилна с оглед облекчаване на правните субекти, тъй като разпоредбата на чл. 23 (4) ЗТР, забранява на държавните органи и обществени организации при посочен ЕИК да изискват доказването на обстоятелства, вписани в ТР, и представянето на актове, обявени в ТР, и дори предвижда съответни глоби. Това изискване обаче не функционира на практика, тъй като администрацията в много случаи не се съобразява и въпреки текста на закона изисква удостоверения, което обезсмисля опита за максимално облекчаване на гражданите.

### **16. Защитата на личните данни в светлината на уредбата на търговската регистрация**

16.1 Хармоничността на правната уредба на с търговската регистрация с правилата за защита на личните данни съгласно ЗЗЛД се гарантира от текста на чл. 13 (9) ЗТР, който предвижда презумпцията, че когато в заявлението и в приложените към него документи са посочени лични данни, които не се изискват по закон, предоставилото ги лице е изразило съгласието си както за тяхното обработване от Агенцията, така и за предоставянето на публичен

достъп до тях. По този начин чрез законова презумпция се изпълнява изискването на чл. 4 т. 2 ЗЗЛД физическото лице, за което се отнасят данните, да е дало изрично своето съгласие за обработването им и публичното им предоставяне.

16.2 В този смисъл, между правната уредба по ЗТР и ЗЗЛД не съществува противоречие. С оглед на вече посочените разсъждения в т.7 от този правен анализ обаче, уместно би било, да се обмисли възможността за уреждане на процедура, според която документи, съдържащи лични данни, да могат последващо да бъдат заличавани от досието на търговеца или поне от тях да бъде заличавана конкретно посочена информация, съдържаща лични данни, доколкото разбира се последното не би противоречало на императивни правила на закона